

ΕΞΙ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ICELAND STORY



Αν και η Ισλανδία γνώρισε το 2008 μια από τις πιο δραματικές οικονομικές συντριβές που θα μπορούσε να βιώσει μια χώρα, η γρήγορη ανάκαμψή της είναι εντυπωσιακή.

Μπορεί ωστόσο η περίπτωση της Ισλανδίας να αποτελέσει παράδειγμα για άλλες χώρες που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα;

Γιατί η Ισλανδία πέτυχε όταν άλλες χώρες όπως η Ελλάδα και η Ισπανία απέτυχαν; Άνθρωποι διαφορετικών ιδιοτήτων, ένας επενδυτής, ένας υπουργός οικονομικών ένας ψαράς και 2 οικονομολόγοι μίλησαν στο Spiegel για την εμπειρία τους κατά τη διάρκεια της κρίσης αλλά και το πώς βιώνουν τώρα την ανάκαμψη της χώρας.

Το τι συνέβη στην Ισλανδία την περίοδο μεταξύ του 2008 και του 2011 θεωρείται ως μία από τις χειρότερες οικονομικές κρίσεις στην ιστορία. Ωστόσο η Ισλανδία, με πληθυσμό μόλις 320.000, φαίνεται ότι έχει σημειώσει τη μεγαλύτερη ανάκαμψη που έχει καταγραφεί ποτέ. Από το 2011, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν είναι σε συνεχή άνοδο αγγίζοντας το 2%. Επιπλέον οι μισθοί αυξάνονται, το δημόσιο χρέος μειώνεται και η κυβέρνηση έχει εξοφλήσει μέρος από τα υπέρογκα δάνεια που έλαβε το 2008 από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Οι οικονομολόγοι

Ο **Ásgeir Jonsson** ήταν επικεφαλής οικονομολόγος της **Kaupthing Bank**, μία από τις τρεις ισλανδικές τράπεζες που υπερχρεώθηκαν και συνετρίβησαν εν μία νυκτί το 2008, μετά από χρόνια συνεχούς ανάπτυξης. Δισεκατομμύρια εξαφανίστηκαν, ενώ εκατοντάδες χιλιάδες καταθέτες και ξένοι επενδυτές φοβήθηκαν

ότι θα χάσουν τα χρήματά τους. Ο Jonsson χάνοντας τη δουλειά του, βρήκε τον κατάλληλο ελεύθερο χρόνο για να γράψει το βιβλίο του «Γιατί η Ισλανδία; Πως μία από τις μικρότερες χώρες του κόσμου έγινε το μεγαλύτερο θύμα της κρίσης».

«Ήταν τα χρήματα των Γερμανών που έρρεαν πιο ελεύθερα μετά την απελευθέρωση των ισλανδικών τραπεζών στη δεκαετία του 1990. Ακόμα και σήμερα η Γερμανία είναι ο μεγαλύτερος πιστωτής της χώρας. Το 2010 οι γερμανικές τράπεζες είχαν πάνω από 20 δις. ευρώ σε ανοιχτές διεκδικήσεις στην Ισλανδία. Η Γερμανία έχει μια αδυναμία για την Ισλανδία», δηλώνει ο ίδιος, που τώρα εργάζεται ως καθηγητής οικονομικών στο Ρέικιαβικ.

Το 2012 ο αριθμός των Γερμανών τουριστών στην Ισλανδία που άγγιξε τους 65.000 επισκέπτες, ήταν στην τρίτη θέση πίσω από τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία.

Η γρήγορη οικονομική ανάκαμψη της χώρας επετεύχθη με μια σειρά μέτρων στα οποία ο νομπελίστας **Paul Krugman** αναφέρθηκε αργότερα ως «κάνοντας το όπως η Ισλανδία». Ο Krugman, ένας θαυμαστής του εντυπωσιακού επιτεύγματος της Ισλανδίας συνέστησε μια παρόμοια πολιτική για τα άλλα έθνη που βρίσκονται σε κρίση. Οι κανόνες έχουν ως εξής: Επιτρέψτε τις προβληματικές σας τράπεζες να καταρρεύσουν. Υποτιμήστε το νόμισμά σας, αν έχετε ένα δικό σας. Εισαγάγετε ελέγχους κεφαλαίων και προσπαθήστε να αποφύγετε την αποπληρωμή ξένων χρεών.

Αυτό μπορεί να ακούγεται σαν μια εξαιρετικά ιδιοτελής συνταγή και στην πραγματικότητα αυτό ήταν. Ενώ εκατομμύρια δημοσίου χρήματος διοχετεύθηκαν στο τραπεζικό σύστημα στην Ιρλανδία, έτσι ώστε τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να μπορέσουν να αποπληρώσουν τους πιστωτές τους, οι Ισλανδοί ψήφισαν κατά αυτής της μεθόδου σε δύο χωριστά δημοψηφίσματα. Αυτό που δεν μπορούσαν να καταλάβουν είναι το γιατί θα πρέπει να πληρώσουν για την απληστία των ξένων επενδυτών.

Ο ίδιος ισχυρίζεται ότι ήταν ένας από τους λίγους που

προειδοποίησε για τη φούσκα του νομίσματος πολύ πριν σκάσει. Τώρα, ενθουσιασμένος μιλάει για τις νέες ευκαιρίες της χώρας. «Είναι ένας σκληρά εργαζόμενος λαός. Έχουμε μια υγιή δημοκρατία, ένα υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, τουρισμό και φυσικούς πόρους, όπως την αιολική, την υδροηλεκτρική και τη γεωθερμική ενέργεια. Επίσης έχουμε και την αλιεία. Τι θα ήμασταν χωρίς την αλιεία;»

Ο ψαράς

Ο **Hoskuldsson** ξεκίνησε ως ψαράς, πριν την περίοδο όπου οι Ισλανδοί μπήκαν ξαφνικά στον χρηματοπιστωτικό τομέα για να γίνουν σύμβουλοι επενδύσεων. Ο Hoskuldsson είχε προσληφθεί σε μια τοπική τράπεζα που ονομάζεται **Glitnir**, η οποία είχε δισεκατομμύρια απώλειες. «Ήμουν ένας από αυτούς που πλάσαρε δάνεια για τους ανθρώπους», λέει ο Hoskuldsson. Θυμάται καλά την ημέρα που ένας γεωργός ήθελε να πάρει ένα ενυπόθηκο δάνειο ύψους 10 εκατ. κορώνες (περίπου € 65.000) για να αγοράσει αγροτικό εξοπλισμό. «Πήγα στο αφεντικό μου καθώς είχα ορισμένους ενδοιασμούς, αλλά αυτός μου απάντησε: Δώστε του τα χρήματα, και αν θέλει διπλάσια, να του τα δώσεις και αυτά».

Ακριβώς ένα μήνα αφού εγκατέλειψε τη δουλειά του στην τράπεζα, ο Hoskuldsson εργάστηκε ως μηχανικός σε ένα αλιευτικό σκάφος. Σήμερα, βλέπει την τραπεζική εργασία ως ένα λάθος στο οποίο οδηγήθηκε λόγω της υπόσχεσης υψηλών μόνους. Είναι ο τρόπος που πολλοί Ισλανδοί μιλούν για εκείνη την εποχή: Νιώθουν εξαπατημένοι από την ελίτ της χώρας και τους μηχανισμούς με τους οποίους λειτουργεί, οι οποίοι τους είναι ακατανόητοι.

Σήμερα, η αλιεία είναι ο λόγος για την αύξηση του 42% των εξαγωγών της Ισλανδίας. Λίγο μετά την κρίση, το σύνολο των αλιευτικών τόπων διευρύνθηκε, επιτρέποντας στον κάθε πολίτη να πιάσει και να πουλήσει έως 650 κιλά ψάρια ανά ημέρα (όταν επιτρέπεται το ψάρεμα), το οποίο ώθησε πολλούς ερασιτέχνες ψαράδες να περνούν τα βράδια και τα Σαββατοκύριακα στο νερό.

Ο επενδυτής

Όταν ο **Skúli Mogensen** άκουσε την είδηση της οικονομικής

κατάρρευσης στην πατρίδα του είπε: «*Ήξερα ότι έπρεπε να γυρίσω στην πατρίδα μου, ότι θα μπορούσαν να με χρησιμοποιήσουν τώρα. Εμένα και τα χρήματά μου*». Ο 45χρονος επένδυσε σε νεοσύστατες επιχειρήσεις και ίδρυσε την αεροπορική εταιρεία **Air Wow**, που σήμερα φέρνει τουρίστες από 16 ευρωπαϊκές πόλεις στο Ρέικιαβικ. «*Ήξερα ότι υπάρχουν τρεις μεγάλοι τομείς της ανάπτυξης στην Ισλανδία. Πρώτον, η αλιεία, αλλά η αγορά ελέγχεται σε μεγάλο βαθμό. Δεύτερον, ο τουρισμός, καθώς η βιομηχανία αυτή τη στιγμή αυξάνεται κατά περισσότερο από 20% ανά έτος. Είναι τρελό. Γι αυτό προέκυψε η επένδυση της αεροπορικής εταιρείας. Τρίτον, οι εναλλακτικές πηγές ενέργειας. Η Ισλανδία είναι η πεμπτοσύα της οικολογικής χώρας*». Ο τρίτος ήταν και ο λόγος της επένδυσης που πραγματοποίησε, που βασίζεται στην βιομεθανόλη.

Κοντά στο αεροδρόμιο του Ρέικιαβικ υπάρχει ένα εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που όχι μόνο βοήθησε τη χώρα στο να δημιουργήσει το μεγαλύτερο τουριστικό αξιοθέατο της, το γεωθερμικό spa **Blue Lagoon**, αλλά βοήθησε επίσης τον Mogensen στην πιο πρόσφατη επένδυσή του. Η λιμνοθάλασσα είναι γεμάτη από φανταστικά μπλε πυριτικά άλατα, το υποπροϊόν του εργοστασίου. Το **Carbon Recycling International**, το ένα τέταρτο του οποίου ανήκει στον Mogensen, χρησιμοποιεί ένα άλλο από τα υποπροϊόντα του εργοστασίου: το διοξείδιο του άνθρακα.

Μια ειδική διαδικασία μετατρέπει το CO₂ σε μεθανόλη, ένα πράσινο καύσιμο. «*Το 2014 θέλουμε να παράγουμε 3 εκατομμύρια λίτρα ετησίως, ή περίπου το 3% επί της παγκόσμιας αγοράς*», δήλωσε ο Mogensen.

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελούν μεγάλη ευκαιρία για την Ισλανδία αναφορικά με τις μελλοντικές εξαγωγές. Μέχρι στιγμής, η χώρα χρησιμοποιεί μόνο το 25% του υδροηλεκτρικού δυναμικού της και της γεωθερμικής ενέργειας. Έτσι, η κρατική εταιρεία ενέργειας **Landsvirkjun** θέλει να χτίσει το μεγαλύτερο υποθαλάσσιο καλώδιο τροφοδοσίας στον κόσμο και να αρχίσει να προμηθεύει το **Ηνωμένο Βασίλειο** με την πράσινη ενέργεια έως το 2020. Μέχρι εκείνη τη στιγμή, ο Mogensen υποστηρίζει ότι κάθε

αυτοκίνητο στους δρόμους της Ισλανδίας θα τροφοδοτείται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως ακριβώς και το off-road όχημα του. *«Τρέχει εξ' ολοκλήρου με βιομεθανόλη»*, τονίζει ο Mogensen.

Η αλλαγή της ζωής με την κρίση

Η κρίση επέφερε ορισμένες αλλαγές. Οι Ισλανδοί άρχισαν να υιοθετούν μια διαφορετική αντίληψη για τη ζωή, εγκαταλείποντας τα προηγούμενα καταναλωτικά τους πρότυπα και συνήθειες. Ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού επιδόθηκε στο πλέξιμο, με αποτέλεσμα να μην καταφεύγουν στις μεγάλες αλυσίδες καταστημάτων για να προμηθευθούν πουλόβερ ή ζακέτες. Επίσης οι Ισλανδοί άρχισαν να διαβάζουν περισσότερα βιβλία, να στρέφονται στην παραδοσιακή τους κουζίνα αλλά και να συσφίγγουν τις σχέσεις τους με το φιλικό και οικογενειακό τους περιβάλλον. *«Είμαι ευτυχής που ξέσπασε η κρίση, πλέον οι Ισλανδοί γνωρίζουν τι είναι πραγματικά σημαντικό για αυτούς»*, λέει ο **Ragnheidur Eiríksdóttir**. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ισλανδία έχει μεγάλη αύξηση γεννήσεων, με τους νέους γονείς να μην ανησυχούν για την πορεία της καριέρας τους εφ' όσον το κράτος αναλαμβάνει την φύλαξη των παιδιών, ενώ το 78% των μητέρων εργάζονται.

Ο υπουργός

Από το Μάιο, ο **Bjarni Benediktsson** είναι ο νέος υπουργός Οικονομικών της Ισλανδίας καθώς και ηγέτης του Κόμματος Ανεξαρτησίας της Ισλανδίας. Είναι το ίδιο κόμμα που οδήγησε τη χώρα στην άβυσσο, γεγονός που προκάλεσε την καταστροφική του ήττα στις εκλογές του 2009. Αλλά τώρα το κόμμα επέστρεψε δυναμικά και υποσχέθηκε την ανακούφιση των υπερχρεωμένων νοικοκυριών της χώρας.

«Δεν μπορώ να πω ότι λυπάμαι για ό,τι συνέβη, όχι. Δεν μπορεί κανείς να αναλάβει την ευθύνη για τα λάθη των άλλων. Θα ήθελα πολύ να είμαι σε θέση να εξοφλήσω όλους τους ξένους πιστωτές. Αλλά αυτό απλά δεν είναι δυνατόν. Λυπάμαι», τονίζει ο πολιτικός.

Ο υπουργός βρίσκει τις συγκρίσεις που γίνονται με τις νοτιοευρωπαϊκές χώρες οι οποίες βρίσκονται σε κρίση ανώφελες. Σύμφωνα με τις δηλώσεις του υπουργού, σε αντίθεση με αυτές τις χώρες, η Ισλανδία είχε πάντα άριστους κρατικούς θεσμούς και πολύ μικρό δημόσιο χρέος. «Υπήρχε μόνο πρόβλημα σχετικά με τον ανεύθυνο ιδιωτικό τομέα», εξηγεί.

Τι, μπορεί κανείς να διδαχθεί από την Ισλανδία; Η απάντηση είναι ότι το παράδειγμα της Ισλανδίας δεν αποτελεί μοντέλο επίλυσης της κρίσης των άλλων χωρών. Οι μεταρρυθμίσεις που έγιναν είναι δύσκολο να εφαρμοστούν σε μεγαλύτερες χώρες όπου η κατάσταση είναι πιο πολύπλοκη.

Την ίδια ώρα η Ισλανδία απομονώνεται όλο και περισσότερο. Ένα από τα πρώτα πράγματα που η νέα κυβέρνηση έκανε ήταν να παγώσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις στην ΕΕ. Ο Jonsson φοβάται «την οικονομική και ψυχική απομόνωση» της χώρας του στο μέλλον. Οι ξένοι επενδυτές είναι λιγοστοί και τα επίπεδα των εξαγωγών είναι ανεπαρκή. «Πρέπει να κάνουμε καινούριο άνοιγμα προς τον κόσμο. Αλλιώς σίγουρα θα επέλθει η επόμενη κρίση».

Επιμέλεια: Νικολέττα Ρούσσου

Πηγή/φωτό: TnxS